

9 Stödåtgärder

I kapitel 9 redovisas direktstöden till det svenska jordbruket inom ramen för EU:s jordbrukspolitik. Redovisningen omfattar även direktstöden till rennäringen samt till företag verksamma inom förädling och avsättning av jordbruksprodukter. En beskrivning av den svenska jordbrukspolitiken under åren närmast före Sveriges inträde i EU lämnas i Jordbruksstatistisk Årsbok 2000.

Utöver direktstöd förekommer exempelvis exportbidrag och stöd till lagring av jordbruksprodukter. Dessa stöd omfattas inte av redovisningen.

EU:s jordbrukspolitik

Det svenska EU-medlemskapet från den 1 januari 1995 innebar att de svenska jordbruksstöden ersattes av EU:s stödsystem. En beskrivning av huvuddragen i EU:s jordbrukspolitik och de olika stöden görs i det följande.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik (Common Agricultural Policy, CAP) innebär att handeln med jordbruksprodukter är fri inom unionen.

Målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att:

- Öka produktiviteten i jordbruket
- Ge jordbrukarna en skälig levnadsstandard
- Stabilisera marknaderna
- Trygga livsmedelsförsörjningen
- Ge konsumenterna livsmedel till rimliga priser

För att nå dessa mål används främst olika marknadsregleringar, men i EU:s jordbrukspolitik ingår även struktur- och regionalpolitiska åtgärder. På senare år har EU också fattat beslut om åtgärder för att minska jordbrukets belastning på miljön.

Den 1 januari 2005 införde Sverige ett nytt jordbrukarstöd – gårdsstödet. Gårdsstödet är inte kopplat till jordbrukarens produktion utan är i stort sett oberoende av vad och hur mycket

jordbrukaren producerar. Gårdsstödet ersätter flera stöd, bland annat arealersättningen och de flesta tidigare djurbidragen.

Jordbrukaren måste ha stödrätter för att få gårdsstödet.

Stödrätterna motsvarade det antal hektar jordbruksmark (åkermark och betesmark) som jordbrukaren brukade och redovisade 2005.

En stödrätt kan bestå av två delar, ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Ett grundbelopp ingår i de flesta stödrätter. För betesmark är grundbeloppet per hektar lika i hela Sverige. För åkermark varierar grundbeloppet per hektar beroende på var i landet jordbrukaren har sin jordbruksmark.

Marknadsregleringarna finansieras helt av EU:s budget medan strukturstöden, de regionala stöden och miljöstöden medfinansieras av medlemsländerna.

Kommissionen har störst inflytande på de områden där EU i hög grad ansvarar för politiken, som t.ex. pris- och marknadsregleringen inom jordbrukspolitiken. För de åtgärder som medfinansieras av de enskilda medlemsländerna, t.ex. kompensationsbidraget och miljöprogrammet, är friheten större att nationellt utforma reglerna. Nationella stöd kan utformas av de enskilda medlemsländerna, men måste godkännas av kommissionen.

Jordbrukspolitiken finansieras av tullar, införselavgifter, producentavgifter och bidrag

från medlemsstaterna och upptar ungefär hälften av EU:s totala budget.

I **tabell 9.1** ges en sammanfattning av utbetalade direktstöd till jordbruket, dvs. gårdsstöd (tidigare arealersättning, djurbidrag), regionala stöd samt miljöstöd, och i **tabellerna 9.2–5** mer detaljerad statistik om dessa stöd. Uppgifterna avser de år för vilka utbetalning skett, oavsett när. Utöver dessa stöd ges stöd till investeringar och s.k. startstöd. Dessa redovisas i **tabell 9.6** och **9.7**. Statistiken där avser de år under vilka stöden beviljats för utbetalning under ett antal år framåt i tiden. Stöd till rennäringen redovisas i en särskild tabell (**tabell 9.8**).

Gårdsstöd

De tidigare produktionskopplade jordbrukarstöden (arealersättning och djurbidrag) ersattes år 2005 med ett nytt stöd, gårdsstöd som i stort sett är helt frikopplade från produktionen.

Jordbrukaren kan få gårdsstödet för all jordbruksmark, det vill säga både för åkermark och för betesmark som jordbrukaren brukar och redovisar i SAM-ansökan.

För att få fullt gårdsstöd måste jordbrukaren uppfylla de så kallade tvärvillkoren. Det innebär att:

- jordbrukaren ska sköta all sin jordbruksmark enligt skötselkraven och att
- jordbrukaren ska följa vissa regler inom områdena miljö, folkhälsa, växtskydd, djurskydd och djurhälsa. Dessa regler kallas verksamhetskrav.

För att få gårdsstödet utbetalt måste jordbrukaren ha stödrätter. Gårdsstödet betalas ut för det antal hektar jordbruksmark som jordbrukaren ansöker om. Jordbrukaren kan dock inte få mer gårdsstöd än vad stödrätterna motsvarar. Stödrätterna tillhör jordbrukaren och är inte kopplade till marken.

Varje stödrätt har ett fastställt stödvärde som varierar mellan enskilda jordbrukare. Värdet beror på:

- vilken slags mark som låg till grund för tilldelningen av stödrätterna
- vilken region som stödrätterna tilldelades i
- om stödrätterna förutom grundbeloppet även består av ett tilläggsbelopp.

Jordbrukare kan överföra stödrätter mellan varandra på olika sätt:

- handel med stödrätter och
- hyra av stödrätter i samband med arrende av jordbruksmark.

Det är upp till jordbrukarna att komma överens om villkoren för överföringen. Av **tabell 9.2** framgår att för 2006 utbetalades ca 5 507 milj. kr i gårdsstöd till svenska jordbrukare. De största utbetalningar skedde i Skåne län och i Västra Götalands län.

Stöd för proteingrödor

Från och med stödår 2004 lämnas stöd för odling av proteingrödor. Stödet ingår i den nya jordbruksreformen och kan sökas av jordbrukare som odlar vissa proteingrödor (baljväxter).

Stödet är på maximalt 55,57 euro per hektar (cirka 500 kr/ha). Inom hela EU finns en maximal areal på 1,6 milj. hektar, någon nationell nivå finns inte. Om jordbrukarna inom EU söker stöd för en större areal än den arealen kan stödet komma att minskas. Minskningen kommer då att ske proportionellt.

I Sverige är den ansökta arealen 38 775 ha för 2006, jämfört med 2005, då den ansökta arealen var 42 400 ha.

Stöd för energigrödor

Från och med stödår 2004 lämnas ett särskilt stöd för odling av energigrödor.

Jordbrukare som odlar energigrödor på mark som inte är uttagspliktig areal kan ansöka om det särskilda stödet för odling av energigrödor. Det särskilda stödet lämnas inte för energigrödor som odlas på uttagspliktig areal. Alla jordbruksgrödor kan berättiga till stöd under förutsättning att de används till godkända energijändamål.

Stödet är maximalt 45 euro (cirka 400 kr) per hektar. Inom hela EU finns en maximal garanti-

areal på 2 milj. hektar, någon nationell nivå finns inte. Visar det sig att jordbrukarna inom EU sökt stöd för en större areal än garantiarealen kommer stödet att minskas proportionellt.

Den ansökta arealen i Sverige är 49 400 ha för 2006, jämfört med 2005 då den ansökta arealen var 31 100 ha.

Anläggningsstöd för energiskog

För uttagen areal som planteras med energiskog lämnas ett stöd som helt finansieras av Sverige. Odling av energiskog berättigade till arealersättning samt ett anläggningsstöd på 5 000 kr/ha år 2006.

Stödet redovisas inte i följande tabeller.

Stöd för kontrakterad stärkelsepotatis

Jordbrukare som odlar stärkelsepotatis kan ansöka om stöd för kontrakterad stärkelsepotatis.

Stödbeloppet är 66,32 euro (cirka 600 kr) per potatismängd, som behövs för att tillverka ett ton stärkelse. Beloppet justeras efter stärkelseinnehållet i potatisen.

Stöd för kontrakterad stärkelsepotatis till industrin har för 2006 t.o.m april utbetalts 29 milj kr.

Stöd för kvalitetscertifiering

Jordbrukare som har kvalitetscertifierat sin produktion genom att de är anslutna till ett kvalitetssäkringssystem har möjlighet att få stöd för kvalitetscertifiering. Det kvalitetssäkringssystem som jordbrukaren är ansluten till måste ha kontroller som utförs av ett oberoende certifieringsorgan, dvs. det krävs en oberoende tredjepartskontroll av att jordbrukaren uppfyller de krav som kvalitetssäkringssystemet ställer. Certifieringsorgan som utför den oberoende kontrollen ska vara ackrediterat.

Stödet betalas ut till jordbrukare som har växtodling, betesmark, nötkreatur för kött- och mjölkproduktion eller får och getter.

Jordbrukare som är berättigade till stödet får en fast ersättning på 2 000 kr. Brukare som har sin mark certifierad kan dessutom få en ersättning per hektar för den mark där det odlas godkända grödor. Ersättningen för 2005 var

52,50 kr/hektar, men beräknas bli 29,50 kr/hektar för 2006. Stödet redovisas inte i följande tabeller.

Stöd till mervärden i jordbruket

Jordbrukare som söker stöd till mervärden i jordbruket måste vara verksam inom minst en av följande produktionsgrenar:

- Spannmål, oljevaxter, proteingrödor, utsäde, stärkelsepotatis, lin, hampa m.m.
- Nötkött
- Mjölkproduktion
- Får och getter

Stödet kan utbetalas för kvalitets- och marknadsföringsåtgärder. Det kan gälla produkt- och kvalitetsarbete till exempel genom studiebesök och specialistutbyte. Andra områden som kan vara aktuella är tekniska undersökningar, genomförbarhets- och designstudier. Det kan även gälla kostnader för utveckling av produktionsmetoder eller produkter samt marknadsundersökningar och testproduktion.

Stödet betalas ut med högst 75 % av kostnaderna för åtgärderna men med högst 50 000 kr per år och åtgärd. Stöd under 100 euro (cirka 900 kr) betalas inte ut. Stödet redovisas inte i följande tabeller.

Handjursbidrag

Handjursbidrag kan beviljas för tjurar och stutar som slaktas i Sverige, säljs till annat EU-land eller exporteras till länder utanför EU. Slaktvikten på tjurarna ska vara minst 185 kg och stutarna måste ha uppnått en ålder av 9 månader.

Antal djur som berättigar till handjursbidrag begränsas av en bidragskvot som är 250 000 djur. Sverige har tilldelats ett beloppstak för handjursbidraget på 37,446 miljoner euro.

Mjölkbidrag

År 2004 infördes det nya mjölkbidraget till mjölkproducenterna. Mjölkkvoten är fördelad på jordbruksföretag och bidraget baseras på mjölkproducenternas individuella mjölkkvoter den 31 mars 2006. För att få bidrag krävs att

mjolkproducenten levererat mjölk under kvotåret 31 mars 2005 – 1 april 2006.

Ungefär 8 000 mjolkproducenter har fått mjölkbidrag för 2006. Sverige har en total mjölkkvot på 3 303 000 ton.

Från och med 2007 kommer mjölkbidraget att upphöra. Det kommer i stället att ingå i gårdsstödet.

Modulering

Med modulering menas att pengar förs över från vissa andra stöd till miljö- och landsbygdsprogrammet.

För 2006 gjordes avdrag för modulering på 4 % av det totala stödbeloppet för följande stöd; gårdsstödet, mjölkbidraget, handjursbidraget, stödet för proteingrödor, stödet för energigrödor, stödet för kvalitetscertifiering, stödet till mervärden i jordbruket och stödet för kontrakterad stärkelsepotatis.

Det är 4 % av det totala stödbeloppet (per jordbrukare) som överskrider 5 000 euro som ska gå till miljö- och landsbygdsprogrammet, resten kommer att återbetalas till brukaren vid ett senare tillfälle.

Regionala stöd

Kompensationsbidrag

EU:s regionalpolitik syftar till social utjämning mellan olika regioner inom gemenskapen. Jordbruket skall säkras i områden med sämre produktionsförutsättningar så att befolkningen kan bo kvar och landskapet bevaras. Det viktigaste regionalpolitiska bidraget är det s.k. kompensationsbidraget. Detta riktar sig till områden som har sämre förutsättningar för livsmedelsproduktion (Less Favoured Areas) än andra regioner. I Sverige utgår kompensationsbidrag till stödområdena i norra Sverige, delar av skogs- och mellanbygderna i södra och mellersta Sverige samt vissa områden på Öland och Gotland.

För att få kompensationsbidrag måste jordbrukaren åta sig att bruka minst tre hektar jordbruksmark inom ett stödområde i minst fem år från och med den första stödutbetalningen. Det krävs också ett visst djurinnehav. Pensio-

närer kunde t.o.m. 2006 inte få kompensationsbidrag.

Kompensationsbidraget lämnas i första hand för vall och betesmark, men i vissa stödområden i norra Sverige även för spannmål och potatis. Kompensationsbidraget kan utgå med mellan 250 och 2 550 kr per hektar. **Tabell 9.3** visar att Västra Götalands län följt av Västerbotten och Gävleborgs län är de län där mest kompensationsbidrag har utgått. Totalt utbetalades 626 milj. kr i kompensationsbidrag för år 2006.

Nationellt stöd till norra Sverige

Avtalet med EU ger Sverige rätt att lämna nationellt stöd till vissa områden i norra Sverige. Stödet är helt finansierat av svenska staten och syftet är att behålla traditionell jordbruksproduktion som är särskilt lämpad för klimatförhållandena i norra Sverige. Avsikten är också att stödet skall förbättra strukturen för produktion, omsättning och förädling av jordbruksprodukter och säkerställa att miljön och naturvärdena skyddas och bevaras.

Det nationella stödet tillsammans med kompensationsbidraget och miljöstödet för bevarande av öppet odlingslandskap ersätter det gamla Norrlandsstödet.

Stöd utgår till mjölk-, slaktsvins- och äggproduktion samt för sugor och getter samt odling av potatis, bär och grönsaker. Det nationella stödet är förknippat med vissa villkor. Jordbruket skall t.ex. omfatta minst 3 hektar jordbruksmark. Pensionärer kunde t.o.m. 2006 inte få nationellt stöd.

Tabell 9.3 visar att t.o.m. april 2007 har 269 milj.kr utbetalats i nationellt stöd till norra Sverige för år 2006. Mest nationellt stöd utgick till Västerbottens län.

Miljöersättningar

Miljöersättningar syftar till åtgärder för att minska jordbrukets belastning på miljön. Varje land utformar ett program för miljövänliga produktionsmetoder inom jordbruket och för bevarande av biologisk mångfald i odlingslandskapet. Programmet utformas efter det egna

landets förhållanden och miljöproblem. För miljöstöd krävs ett femårigt åtagande av brukaren (20 år när det gäller stödet till våtmarker och småvatten).

Under 2006 ingick miljöstöden i det miljö- och landsbygdsprogram som gällde för perioden 2000–2006. Den 1 januari 2007 startade ett nytt landsbygdsprogram, ”Landsbygdsprogram för Sverige år 2007–2013”. För information om det nya programmet hänvisas till Jordbruksverket, www.sjv.se. I det följande beskrivs de stöd som utbetalades för år 2006.

I **tabell 9.4** visas de arealer för vilka vissa miljöstöd söktes för år 2006.

Tabell 9.5 visar utbetalade medel till miljöstöd. Totalt utbetalades det år 2006 2 344 milj. kr i ersättningar enligt det nya programmet. Mest stöd utgick till Västra Götalands län följt av Skåne län, vilket motsvarar 17 % respektive 10 % av utbetalningarna.

Bevarande av betesmarker och slåtterängar

Från och med 2001 finns två stöd för betesmarker och slåtterängar. Dels ett projektstöd för restaurering av betesmarker och slåtterängar och dels ett stöd för skötsel av dem. Syftet med projektstödet är att återställa den biologiska mångfalden och de kulturhistoriska värdena i slåtterängar, betesmarker, skogs- och fåbodbeten som helt eller delvis försvunnit genom att hävden upphört. Syftet med stödet för skötsel av betesmarker och slåtterängar är att bevara och förstärka hävdgynnande natur- och kulturmiljövärden.

Stödnivån för anläggning av våtmarker och småvatten kan högst vara 90 % av stödberättigande kostnader och ersättning kan lämnas med högst 10 000 kr/ha och år. Grundersättningen för skötsel av betesmarker, slåtterängar, fåbodbete, skogsbete och alvarbete på Öland och Gotland ligger på 1 000 kr/ha, därutöver kan en tilläggsersättning på 1 400 kr/ha lämnas för särskild skötsel av betesmarker och slåtterängar med höga biologiska eller kulturhistoriska värden. Kompletterande åtgärder såsom lövtäkt, lieslåtter och efterbete ger också ytterligare ersättning. Ett jordbruksskifte ska

vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning.

Bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer

Ersättning lämnas för skötsel av åkermarkens värdefulla lämningar och miljöer (landskapselement) som vittnar om den äldre markanvändningen. Ersättning utgår för skötsel av vissa landskapselement belägna på eller i anslutning till åkermark. Exempel på sådana landskapselement är renar mellan åkerskiften, stenmurar, trädrader, stentippar, källor och åkerholmar. Ersättningsbeloppet ges per landskapselement och skiljer sig åt mellan elementen. För att ersättning skall utgå krävs att det sammanlagda ersättningsbeloppet för värdefulla landskapselement på åtagandeenheten uppgår till minst 3 000 kr. Landskapselementen ska till väsentlig del ha tillkommit före den storskaliga mekaniseringen av jordbruket, dvs. före 1940.

Utrotningshotade husdjursraser

Syftet med detta stöd är att öka antalet vuxna, renrasiga djur av svenska utrotningshotade husdjursraser så att rasernas fortlevnad och den biologiska mångfalden säkras. Ersättning lämnas för att hålla djur av utrotninghotade raser som t.ex. fjällko, gutefår, lantrasget och linderödssvin. Den årliga ersättningsnivån ligger på 1 000 kr per djurenhet för nötkreatur, får och getter och 1 500 kr per djurenhet för linderödssvin.

Öppet och varierat odlingslandskap

Syftet med detta stöd är att bevara odlingslandskapet och förhindra omfattande nedläggning av jordbruksmark. Därigenom bevaras en biologisk mångfald och värdefulla kulturmiljöer. Ersättning lämnas för skötsel av slåttervall och betesvall på åkermark. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning och odlingen ska omfatta minst 0,10 ha under varje år under åtagandeperioden. Ersättningsbeloppet skiljer sig åt mellan stöd-områdena, men ligger mellan 400–2 050 kr/ha.

Ekologiska produktionsformer

Syftet med stöd till ekologiska produktionsformer är att öka omfattningen av den ekologiska odlingen och djurhållningen. Ersättning lämnas till jordbrukare med ekologisk odling med eller utan ekologisk djurhållning. Den årliga ersättningen varierar beroende på grödslag men ligger mellan 500–7 500 kr/ha. Ersättning för ekologisk djurhållning lämnas i form av en extra ersättning för ekologisk odlad slättervall, betesvall och grönfodergrödor. Ersättningen baseras på antalet mjölkkor, am- och dikor, ungnöt, tackor, getter (hondjur) och suggor som finns inom företaget. 1,00 djurenhet kvalificerar för ersättning för 1,00 ha. Djurantalet får variera genom åren under åtagandeperioden men måste omfatta minst ett djur under hela åtagandeperioden. Antal djur som motsvarar en djurenhet varierar mellan 1,00 för mjölkkor, am- och dikor till 6,67 för tackor och getter (hondjur). Ersättningen per djurenhet är 1 700 kr/ha.

Vallodling

Syftet med stödet är att öka vallodlingen i områden med stor spannmålsodling. Ersättning lämnas endast för odling på åkermark utanför stödområdena 1–5:b.

Årligt ersättningsbelopp är 300 kr per hektar.

Minskat kväveläckage

Ersättning lämnas för insatser med syfte att minska kväveutlakningen under vinterhalvåret. Ersättning kan lämnas för två åtgärder, dels för sådd av fånggröda, dels för vårbearbetning, dvs. att ingen jordbearbetning sker efter skörden på hösten. Syftet är att minska den kvävebelastning i havet som orsakas av mänsklig verksamhet. Åtgärden riktas till områden i södra Sverige där kväveutlakningen är hög. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger för fånggröda på 900 kr/ha och för vårbearbetning på 400 kr/ha.

Våtmarker och småvatten

Från och med 2001 finns två stöd för våtmarker och småvatten. Dels ett projektstöd för anläggning av våtmarker och småvatten och dels ett stöd för skötsel av dem. Syftet med projektstödet är att våtmarker och småvatten anläggs för att minska kväveläckaget från jordbruket samt för att gynna den biologiska mångfalden inom jordbruket. Syftet med stödet för skötsel av våtmarker och småvatten är att stimulera en ökning av arealen våtmarker och småvatten på jordbruksmark. Syftet är också att våtmarkerna och småvattnen sköts så att deras värden för miljön består eller ökar.

Stödnivån för anläggning av våtmarker och småvatten kan högst vara 90 % av stödberättigande kostnader och ersättning kan lämnas med högst 200 000 kr/ha i Blekinge, Skåne och Halland och med högst 100 000 kr/ha i övriga län. Den årliga ersättningsnivån för skötsel av våtmarker och småvatten ligger på 3 000 kr/ha. Dessutom kan ytterligare ersättning på 800 kr/ha utgå för slätter och bete. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning.

Bruna bönor på Öland

Ersättning lämnas till jordbrukare med traditionell odling av lokala sorter av bruna bönor på Öland. Syftet med detta stöd är att främja en odlingsmetod som bidrar till att minska riskerna med bekämpningsmedels- och växtnäringssutlakning till Östersjön. Dessutom bevaras odlingen av lokala sorter av bruna bönor. Odlingen är en viktig del av öns kulturarv. Ersättningen lämnas enbart på Öland och ett jordbruksskifte måste vara på minst 0,10 ha för att vara berättigad till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger på 2 700 kr/ha.

Sockerbetor på Gotland

Ersättning lämnas till jordbrukare på Gotland med miljövänlig odling av sockerbetor. Syftet är att minska riskerna med bekämpningsmedels- och växtnäringssutlakning till Östersjön. Ersättning lämnas endast på Gotland. Ett jordbruks-

skifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger på 1 350 kr/ha.

Skydds zoner

Syftet med stödet för skydds zoner är att minska erosionen av växtnäringssämnen från åkermark till vatten. Skydds zoner gynnar också växt- och djurlivet. Ersättning lämnas för anläggning av zoner besådda med vall utmed vattendrag. Skydds zonen skall vara minst 6 meter bred och ersättning lämnas för högst 20 meters bredd. Dessutom måste skifteslängden mot vattenområdet vara minst 20 meter och den sammanlagda arealen av alla skydds zonsskiften minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån är 3 000 kr/ha.

Struktur stöd

De statliga insatserna för jordbrukets rationalisering samordnas av Jordbruksverket och administreras av länsstyrelserna.

De viktigaste rationaliseringsinsatserna består av startstöd till yngre jordbrukare samt investeringsstöd. Stöden infördes 1997. Även trädgårds- och renskötsel företagare kan få dessa stöd. Tidigare kunde även lånegaranti (statlig borgen för banklån) utgå vid etablering på och effektivisering av företag. Lånegaranti kan numera endast beviljas för trädgårds företag. Till så kallad yttre rationalisering (fastighetsombildning) utgår dessutom ett totalt bidrag med 5 milj. kr per år som i huvudsak går till Dalarnas län. I rationaliseringssyfte kan länsstyrelserna köpa fastigheter och sälja till jordbrukare som är i behov av tillskottsmark för att förbättra strukturen. Genom ändringar i jordförvärvslagen 1991 har rationaliseringsmomentet tonats ner och andelen tillståndspliktiga förvärv har minskat kraftigt i hela landet.

Till strukturstöden räknas även de stöd som fr.o.m. 1995 lämnas till företag med verksamhet inom förädling och avsättning av jordbruksprodukter.

Investeringsstöd (tabell 9.6)

Investeringsstödet utgår i form av bidrag som varierar geografiskt. I södra och mellersta Sverige ingår stödet i Sveriges program för landsbygdsutveckling år 2000–2006. Syftet är att stimulera investeringar som gynnar miljön, djurmiljön, arbetsmiljön och livsmedelshygienen samt konkurrensförmågan och sysselsättningen vid lantbruksföretagen. Stödet lämnas för fasta investeringar med högst 480 000 kr per företag och fyraårsperiod. Av stödet betalas 25 % av EU och 75 % av Svenska staten.

I norra Sverige ingår investeringsstödet i struktur fondsprogrammen för mål 11 och betalas till 75 % av EU. Syftet med stödet är i huvudsak samma som i södra Sverige. Stödet kan högst uppgå till 3,5 milj kr per företag och fyraårsperiod.

EU-regler begränsar i vissa fall möjligheterna att lämna stöd till utökning av animalieproduktion, särskilt svinproduktion.

Totalt beviljades 1 503 investeringsstöd till ett sammanlagt belopp av 408 milj. kr för år 2006. En stor del av stöden avsåg nya lösdriftsladugårdar för mjölkkor.

Startstöd (tabell 9.6)

Startstöd kan lämnas till yngre företagare med jordbruks-, trädgårds- eller renskötsel företag. Reglerna för stöd, som är lika i hela landet omfattar en startpremie. Stödet ingår i samma program som investeringsstödet (se ovan) och finansieras på samma sätt av EU respektive Sverige. Bidrag kan beviljas vid förstagångsetablering om sökanden är under 40 år och har teoretisk och praktisk jordbruksutbildning. Företaget skall ge brukaren tillfredsställande sysselsättning och försörjning.

Under år 2006 beviljades 291 stöd till ett sammanlagt belopp av 47 milj. kr.

Nötkött och mjölkproduktion är de dominerande driftsriktningarna.

Stöd till investeringar som avser förbättrad bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter (tabell 9.7)

Syftet med stödet är att främja varaktigt nya avsättningsmöjligheter för jordbruksprodukter genom att stödja den svenska livsmedelsproduktionen. Stödet riktar sig till dem som bedriver småskalig livsmedelsförädling och till dem som producerar högförädlade livsmedel av innovativ karaktär.

Stödet handläggs dels av Jordbruksverket, dels av Länsstyrelsen. Länsstyrelsen handlägger stödet i områden som omfattas av mål 1¹ i Sverige.

I **tabell 9.7** redovisas beviljade stöd inom miljö- och landsbygdsprogrammet, även benämnt LBU-programmet, och de två mål 1-programmen. LBU står för landsbygdsutveckling. Totalt 7 milj. kr beviljades till investeringar för förädling och saluföring av jordbruksprodukter år 2006. Under 2006 var det i LBU-områden ej möjligt att söka detta stöd.

1) Mål 1 omfattar Norrbotten och Västerbottens län, Jämtlands och Västernorrlands län, kommunen Torsby i Värmlands län, kommunen Ljusdal i Gävleborgs län, kommunerna Malung, Orsa, Vansbro och Älvdalen och samhällena Venjan och Våmhus i Dalarnas län.

Prisstöd m.m. till rennäringen

Utöver de stöd till rennäringen i form av investerings- och startstöd samt kulturmiljöstöd som redovisats ovan utgår ett särskilt prisstöd för kontrollslaktade renar, vilka godkänns som livsmedel. Detta redovisas i **tabell 9.8**.

Efter Tjernobylyolyckan betalades ersättning till rennäringen för att täcka merkostnader och inkomstförluster till följd av det radioaktiva nedfallet. I ersättningen ingår också kostnader för t.ex. försöksverksamhet, slakt av renar med för hög cesiumhalt samt utfordring av

cesiumrenar och analyser.

Staten ersatte fram till 1994/95 renägarna för upphittade rovdjursrivna renar. Från och med 1996 ändrades ersättningsystemet till att i huvudsak baseras på rovdjursförekomst.

I **tabell 9.8** redovisas även ersättningar från Banverket för tågdödade och från trafikförsäkringen för vägtrafikdödade renar.

Annan publicering

Uppgifterna i detta kapitel om utbetalda stöd grundas på underlag från Jordbruksverket. Statistiken hänför sig till de år för vilka stöd utgick förutom tabell 9.6 där beviljade stöd redovisas. Jordbruksverket publicerar detaljerad statistik över stöd som utbetalats eller beviljats under olika kalenderår i sin verksamhetsstatistik, senast i Verksamhetsstatistik för 2006.

Tabell 9.1

Direktstöd till jordbruket utbetalade för 2000–2006¹, milj. kr

Disbursed direct support to the agricultural holdings

	2000	2002	2003	2004	2005	2006
<i>Gårdstöd</i>	5 315	5 507
Stöd för proteingrödor ²	21	19
Stöd för energigrödor	.	.	.	6	11	14
Kontrakterad stärkelsepotatis	37	29
Nationellt kuvertet	1	2
Aterbetalning modulering	61	–
<i>Arealersättning</i>	3 480	4 030	4 025	4 054	.	.
<i>Djurbidrag, generella</i>	940	1 567	1 504	1 940	733	1 033
Handjursbidrag	331	484	463	509	263	330
Am- och dikobidrag	198	281	269	270	.	.
Tackbidrag	31	41	40	40	.	.
Slaktbidrag	130	443	417	422	.	.
Extensifieringsbidrag	250	318	316	344	.	.
Mjölkbidrag ³	.	.	.	355	471	702
<i>Regionala stöd</i>	864	847	846	866	916	895
Kompensationsbidrag	574	565	562	559	639	626
Nationellt stöd norra Sverige	289	282	283	306	276	269
<i>Miljöstöd, gamla</i>	1 929	604	81
Öppet odlingslandskap	582	6	2	.	.	.
Ekologisk odling	268	61	30	.	.	.
Flerårig vallodling	433	423	21	.	.	.
Biologisk mångfald o. kulturmiljövärden	520	9	3	.	.	.
Betesmarker	333	8	3	.	.	.
Slätterängar	14	0	0	.	.	.
Kulturmiljö	173	0	0	.	.	.
Miljökänsliga områden	24	9	7	.	.	.
Våtmarker och småvatten	9	7	6
Extensiv vall, skydds zoner	6	2	1	.	.	.
Fånggrödor	9	1	0	.	.	.
Resurshållande konventionellt jordbruk	94	92	16	.	.	.
Återskapande av slätterängar	3	3	1	.	.	.
Odling av bruna bönor på Öland	2	0	0	.	.	.
Utrotningshotade djurraser	3	0	0	.	.	.
Kulturmiljöstöd för renskötselområdet	0	0	0	.	.	.
<i>Miljöstöd, nya</i>	128	1 884	2 004	2 110	2 345	2 344
Betesmarker och slätterängar	.	617	641	669	754	739
Natur- och kulturmiljöer	.	156	161	165	168	190
Kulturmiljöer i renskötselområdet	1	2	5	7	11	.
Utrotningshotade husdjursraser	.	4	4	5	5	6
Öppet och varierat odlingslandskap	.	499	503	503	509	513
Ekologisk produktion	126	415	466	520	573	585
Vallodling	85	91
Minskat kväveläckage	.	177	197	203	197	177
Våtmarker och småvatten	.	2	5	7	8	11
Bruna bönor på Öland	.	2	2	2	2	2
Socketbetor på Gotland	.	3	3	3	3	2
Skydds zoner	.	7	18	26	28	29
<i>Stöd för växtodlingsplaner</i>	.	191	194	129	.	.
<i>Summa utbetalade direktstöd</i>	7 340	9 123	8 653	9 099	9 440	9 843

1) För perioden 2000–2005 ingår i tabellen samtliga medel som avser respektive år oavsett när de utbetalats. För år 2006 avser beloppen de medel som utbetalats t.o.m. april år 2007.

2) Stöd för proteingrödor ingår i arealersättning t.o.m. 2004.

3) Ett nytt bidrag, mjölkbidraget, infördes från och med 2004. Bidraget kan sökas av producenter som har mjölkkvot och som under kvotåret varit aktiva.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.2

Gårdsstöd för stödåret 2006 utbetalade t.o.m. april 2007, 1 000-tals kr

Single farm payment and premiums for male bovines and milk

Område	Gårdsstöd	Protein- grödor ¹	Energi- grödor ²	Kontrakterad stärkelse- potatis	Handjurs- bidrag	Mjölk- bidrag ³
<i>Län</i>						
Stockholms	174 928	542	593	–	3 835	8 477
Uppsala	302 991	1 672	862	–	9 493	20 476
Södermanlands	269 024	889	2 378	–	11 404	20 845
Östergötlands	529 897	2 734	2 544	28	24 637	50 584
Jönköpings	200 305	360	8	–	29 074	54 586
Kronobergs	114 395	163	8	–	14 822	25 492
Kalmar	314 286	861	149	2 940	30 287	72 542
Gotlands	189 545	740	249	–	14 081	29 803
Blekinge	80 582	43	27	9 908	6 614	9 225
Skåne	1 099 945	2 422	1 889	15 659	46 307	82 247
Hallands	230 167	819	175	32	16 555	52 603
Västra Götalands	913 206	5 369	1 348	–	57 168	119 160
Värmlands	163 912	779	85	–	11 435	17 332
Örebro	199 359	617	2 577	–	10 619	16 435
Västmanlands	225 932	711	477	–	4 848	11 599
Dalarnas	100 245	220	195	–	8 223	14 975
Gävleborgs	108 534	118	.	–	8 530	17 369
Västernorrlands	73 464	19	.	–	5 021	16 182
Jämtlands	64 827	13	.	–	5 052	18 177
Västerbottens	101 637	2	.	–	8 785	28 698
Norrbottens	49 413	12	.	–	3 711	15 539
<i>Hela riket</i>						
2006	5 506 593	19 105	13 563	28 568	330 499	702 348
2005	5 314 878	21 058	11 681	36 756	262 797	470 651
2004 ⁴	5 128 258	..	5 959	.	509 034	355 204
2003 ⁴	5 066 753	.	.	.	462 615	.
2002 ⁴	5 112 732	.	.	.	483 723	.
2000 ⁴	4 088 860	.	.	.	330 836	.

1) Nytt bidrag, stöd för proteingrödor, infördes från och med 2004. År 2004 ingår utbetalningen i areal-ersättning.

2) Nytt bidrag, stöd för energigrödor, infördes från och med 2004.

3) Ett nytt bidrag, mjölkbidraget, infördes från och med 2004.

4) Jämförelsetalen för gårdsstöd t.o.m. 2004 är summan av tidigare arealersättning, am- och dikobidrag, tackbidrag, slaktbidrag och extensifieringsbidrag.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.3

**Kompensationsbidrag samt nationellt stöd till norra Sverige för stödåret 2006
utbetalt t.o.m. april 2007, 1 000-tals kr**
Disbursed support for less favoured areas and national support to the north of Sweden

Område	Komen- sations- bidrag	Nationellt stöd			Summa nationellt stöd
		Suggor, getter, potatis, ägg, bär o. grön- saker	Mjök	Slaktsvin	
<i>Län</i>					
Stockholms	1 258
Uppsala	7 028
Södermanlands	174
Östergötlands	9 180
Jönköpings	57 501
Kronobergs	26 492
Kalmar	42 312
Gotlands	11 678
Blekinge	5 781
Skåne	19 919
Hallands	11 714
Västra Götalands	67 264	.	28	.	28
Värmlands	50 794	249	2 906	110	3 265
Örebro	11 992	.	.	.	255
Västmanlands	2 479
Dalarnas	41 198	676	2 562	70	3 308
Gävleborgs	60 685	825	17 065	957	18 847
Västernorrlands	47 960	946	33 393	2 310	36 649
Jämtlands	53 066	1 402	58 306	690	60 398
Västerbottens	65 694	3 225	86 352	5 141	94 718
Norrbottens	32 234	2 584	47 410	1 772	51 766
<i>Hela riket</i>					
2006	626 403	9 907	248 021	11 050	268 978
2005	639 429	11 248	252 285	12 627	276 161
2004	559 131	11 221	283 133	12 049	306 403
2003	562 264	10 915	260 742	11 674	283 331
2002	565 060	8 805	262 393	11 187	282 385
2000	574 125	9 450	266 751	13 269	289 469

Källa Jordbruksverket.

Tabell 9.4**Registrerade arealer för vissa miljöstödsavseende år 2006, hektar***Areas for environmental support*

Område	Betesmarker och slätter- ängar	Öppet och varierat odlingslandskap	Ekologisk produktion ¹	Minskat kväve- läckage
<i>Län</i>				
Stockholms	13 647	13 435	16 855	89
Uppsala	19 289	15 452	23 778	65
Södermanlands	18 932	11 448	26 354	26
Östergötlands	48 249	35 687	36 615	144
Jönköpings	41 616	62 637	24 929	51
Kronobergs	22 801	34 877	12 445	6
Kalmar	79 506	58 173	16 900	16 363
Gotlands	29 139	36 949	14 956	11 073
Blekinge	12 612	6 566	3 649	4 246
Skåne	54 870	32 347	26 013	72 298
Hallands	16 115	17 844	13 553	30 064
Västra Götalands	62 057	103 715	113 655	112 574
Värmlands	7 330	52 963	42 106	48
Örebro	9 602	16 344	15 065	–
Västmanlands	8 803	9 123	19 955	452
Dalarnas	14 482	30 031	19 114	–
Gävleborgs	5 995	33 897	24 527	–
Västernorrlands	2 661	30 449	24 231	45
Jämtlands	16 685	28 854	23 425	–
Västerbottens	2 403	37 657	15 700	39
Norrbottnens	2 303	19 745	11 840	–
<i>Hela riket</i>				
2006	489 097	688 193	525 663	247 583
2005	461 401	634 268	519 694	266 879
2004	408 656	669 129	462 438	283 945
2003	430 825	646 992	413 619	275 947
2002	401 236	643 967	362 296	177 578
2001	389 866	605 144	294 298	153 722

1) Här redovisas endast areal för ekologisk produktion som ingår i det nya miljöprogrammet. För total miljöstödsareal för ekologisk produktion skall areal som ingår i det gamla miljöprogrammet läggas till. Den arealen redovisas dock ej här. Se även kapitel 11.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.5

Miljöersättning för stödåret 2006 utbetalade t.o.m. april 2007, 1 000-tals kr

Environmental support

Område	Betes- marker och slåtter- ängar	Natur- och kultur- miljöer	Kultur- miljöer i ren- skötsel- området	Utrot- nings- hotade hus- djurs- raser	Öppet och varierat odlings- landskap	Ekologisk produk- tion ¹	Vallodling ²
<i>Län</i>							
Stockholms	18 782	3 321	–	130	5 164	16 599	6 828
Uppsala	30 590	5 881	–	137	6 084	26 556	4 579
Södermanlands	31 639	4 499	–	94	4 503	28 591	10 093
Östergötlands	82 888	14 020	–	247	14 031	45 060	14 200
Jönköpings	53 091	9 727	–	160	24 917	32 306	19
Kronobergs	30 225	6 892	–	184	13 686	15 794	–
Kalmar	128 718	20 291	–	267	22 942	19 736	6 300
Gotlands	49 239	1 146	–	168	14 405	18 995	5 001
Blekinge	23 315	38 285	–	174	2 577	5 022	2 618
Skåne	83 791	32 392	–	519	11 912	31 390	13 675
Hallands	24 084	12 209	–	158	6 812	17 191	7 188
Västra Götalands	85 026	23 881	–	586	44 771	134 395	14 523
Värmlands	8 633	1 492	–	315	54 680	44 479	17
Örebro	17 047	4 561	–	126	11 212	15 676	3 009
Västmanlands	15 429	3 747	–	120	3 644	19 794	3 056
Dalarnas	17 283	1 893	–	620	33 067	21 864	–
Gävleborgs	9 168	787	–	388	50 717	25 815	–
Västernorrlands	3 846	520	–	243	46 687	22 989	–
Jämtlands	16 933	1 805	–	461	48 201	21 914	–
Västerbottens	3 948	2 039	–	357	62 294	11 663	–
Norrbottens	4 874	1 237	–	152	30 770	8 911	–
<i>Hela riket</i>							
2006	738 549	190 624	–	5 606	513 074	584 741	91 107
2005	754 401	167 511	11 762	5 367	508 983	572 845	85 316
2004	669 494	165 316	7 345	4 716	503 219	520 491	.
2003	640 632	160 547	4 636	4 270	502 658	465 933	.
2002	616 764	155 681	2 366	3 935	499 117	415 293	.
2000	.	.	1 461	.	.	126 484	.

1) Här redovisas endast miljöstöd för ekologisk produktion som ingår i det nya miljöprogrammet. För totalt miljöstöd för ekologisk produktion skall miljöstöd som ingår i det gamla miljöprogrammet läggas till. Det miljöstödet redovisas i tabell 9.1.

2) Systemet för vallodling utvecklades i samband med utveckling av gårdsstödsystemet år 2004–05. Första utbetalningen skedde 2005. Det miljöstödet redovisas i tabell 9.1.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.5 (forts.)

Område	Minskat kväve-läckage	Våtmarker och småvatten	Bruna bönor på Öland	Socketbetor på Gotland	Skyddszoner	Summa miljöstöd
<i>Län</i>						
Stockholms	–	409	.	.	1 151	52 384
Uppsala	–	183	.	.	2 134	76 144
Södermanlands	–	974	.	.	2 961	83 354
Östergötlands	48	1 802	.	.	2 911	175 207
Jönköpings	8	139	.	.	342	120 709
Kronobergs	7	304	.	.	91	67 183
Kalmar	11 716	812	1 740	.	635	213 157
Gotlands	7 834	54	.	2 110	651	99 603
Blekinge	3 142	244	.	.	174	75 551
Skåne	52 436	2 842	.	.	3 452	232 409
Hallands	20 682	1 056	.	.	1 414	90 794
Västra Götalands	80 991	1 309	.	.	5 519	391 001
Värmlands	10	–	.	.	903	110 529
Örebro	–	950	.	.	2 338	54 919
Västmanlands	294	103	.	.	3 640	49 827
Dalarnas	–	9	.	.	185	74 921
Gävleborgs	–	–	.	.	68	86 943
Västernorrlands	–	8	.	.	–	74 293
Jämtlands	–	–	.	.	–	89 314
Västerbottens	–	–	.	.	–	80 301
Norrbottens	–	–	.	.	–	45 944
<i>Hela riket</i>						
2006	177 168	11 198	1 740	2 110	28 569	2 344 487
2005	197 136	8 378	1 895	2 766	28 344	2 344 704
2004	202 804	7 086	2 068	2 817	25 966	2 111 322
2003	197 092	4 630	2 049	3 076	18 401	2 003 925
2002	177 391	2 121	1 851	2 500	6 916	1 883 935
2000	127 945

Tabell 9.6**Beviljade investerings- och startstöd till jordbruks-, trädgårds- och renskötsel företag 2006***Granted investment support to holdings in agriculture, horticulture and reindeer breeding*

Område	Investeringsstöd		Startstöd	
	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tals kr	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tals kr
<i>Län</i>				
Stockholms	51	10 785	4	650
Uppsala	24	5 363	12	2 400
Södermanlands	56	12 277	8	1 600
Östergötlands	83	22 535	11	2 000
Jönköpings	87	25 419	16	3 200
Kronobergs	86	16 354	6	1 200
Kalmar	121	29 128	17	3 400
Gotlands	44	8 244	13	2 500
Blekinge	22	4 370	2	250
Skåne	286	49 797	44	8 800
Hallands	76	20 447	7	1 400
Västra Götalands	182	40 537	47	8 900
Värmlands	66	20 997	15	2 900
Örebro	38	8 922	12	2 100
Västmanlands	37	7 156	8	1 500
Dalarnas	44	11 971	8	1 600
Gävleborgs	27	6 333	19	3 780
Västernorrlands	61	37 520	5	1 000
Jämtlands	38	27 369	10	2 000
Västerbottens	46	34 513	11	2 200
Norrbottens	28	7 728	16	3 200
<i>Hela riket</i>				
2006	1 503	407 765	291	46 580
2005	821	115 600	207	39 225
2004	766	160 316	235	40 820
2003	617	133 134	199	33 725
2002	1 000	212 115	285	27 332
2000	360 ¹⁾	86 451	121	12 100

1) P.g.a att EU:s regler för stöden dröjde blev antalet beviljade stöd år 2000 onormalt lågt.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.7**Beviljade stöd till investeringar för förädling och avsättning enligt miljö- och landsbygdsprogrammet 2000–2006, 1 000-tals kr***Granted investment support to improved processing and marketing according to the environmental and rural development plan for Sweden for the period 2000–2006*

	2000	2002	2003	2004	2005	2006 ¹
Nöt-, gris-, får-, lamm-, vilt- och renkött	20 235	20 449	18 800	18 204	16 154	1 308
Mjölk och mjölkprodukter	12 537	13 583	13 040	24 785	5 309	3 081
Fågelkött	7 422	4 473	2 222	1 407	660	–
Ägg	4 576	2 465	996	460	479	–
Spannmål	2 881	6 396	6 823	1 279	9 321	2 790
Oljevaxter	–	211	124	1 504	496	–
Frukt, bär och grönsaker	8 056	20 383	8 233	8 545	11 360	–
Potatis	1 779	7 816	1 739	8 440	6 941	–
Blommor och plantor	–	526	480	131	501	–
Totalt	57 485	76 302	52 457	64 754	51 221	7 179

1) Stödet inom LBU-områden (LBU står för landsbygdsutveckling) var stängt för 2006.

Källa: Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Tabell 9.8**Utbetalade stöd och ersättningar till rennäringen 2000–2006, 1 000-tals kr***Disbursed support and compensation to reindeer breeding*

Typ av stöd	2000	2002	2003	2004	2005	2006
Prisstöd	14 663	19 736	18 730	14 463	17 480	23 370
Ersättning p.g.a. Tjernobylolyckan, utbet.	9 884	9 865	11 180	8 461	9 763	9 815
Övriga medel för främjande av rennäringen, varav; katastrofskadeskydd projektstöd m.m.	6 779 566 6 213	9 416 4 663 4 753	2 903 – 2 903	863 – 863	5 423 2 202 3 221	3 921 – 3 921
Ersättning för renar som skadats eller dödade av rovdjur	35 000	44 000	44 000	42 000	47 000	43 200
Ersättning för tagdödade renar	2 326	1 425	1 454	1 411	2 282	1 829
Ersättning för vägtrafikdödade renar	4 499	4 058	3 479	4 512	4 256	4 699

Källa: Jordbruksverket, Vägverket, Sametinget, Banverket och Trafikförsäkringsföreningen.